

ПОЕЗИЈА ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА ЗМАЈА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Дејан З. Обреновић¹
ЈУ ОШ „Ђурило и Методије“, Главичице

Апстракт: У раду, примјеном дескриптивне и аналитичке методе, разматрамо заступљеност поезије Јована Јовановића Змаја у млађим разредима основне школеу Републици Српској. Анализиран је Наставни план и програм из Српског језика, као и уџбеници од првог до петог разреда основне школе, у циљу сагледавања присутности Змајеве поезије. Рад је настао у тежњи да се укаже на то у којој се мјери пјесме Јована Јовановића Змаја презентују ученицима у разредној настави и колики је њихов васпитно-образовни утицај на ученике. Широко и плодно књижевно стваралаштво Јована Јовановића Змаја заступљено је у скоро свим разредима млађег школског узраста, када је у питању обавезно књижевно штиво. Поред обавезних књижевних дјела, Змајево стваралаштво се обрађује и као слободан избор ученика и учитеља. Ученици се од првих школских дана упознају са љепотом књижевне ријечи која краси Змајеву поезију. Змајеве пјесме имају огроман васпитно-образовни утицај на дјецу. Оне прате ученике кроз њихово цијеложивотно образовање.

Кључне ријечи: Јован Јовановић Змај, поезија, ученици, разредна настава.

Увод

Предмет овог рада јесте разматрање присутности поезије Јована Јовановића Змаја у млађим разредима основне школе односно од првог до петог разреда. Циљ рада се састоји у сагледавању значаја и васпитно-образовне улоге Змајеве поезије у млађим разредима основне школе. Задаци рада се састоје у одређивању обима присутности Змајевих дјела у уџбеницима од првог до петог разреда у Републици Српској и њиховог доприноса остваривању постављених циљева и задатака наставе Српског језика.

Јован Јовановић Змај или чика Јова Змај (1833–1904) један је од највећих пјесника српске књижевности. Иако је радио и стварао прије много година (епоха романтизма) његова дјела и даље допиру до сваког читаоца

„Та потреба песникова да сваки трен, сваку жељу и несаницу свога живота опева учинила је да у српској литератури остане упамћен као најразноврснији и најпродуктивнији стваралац“ (Јањић, 2010, 61). Поред писања пјесама, Змај се бавио и уређивањем књижевних часописа.² Његов богати књижевни рад је у великој мјери посвећен дјечи тј. најмлађим читаоцима. Он је знао да проникне у душу дјетета, да га својим стиховима заинтригира и подстакне на читање и слушање. Поезија Јована Јовановића Змаја обухвата све периоде дјечијег развоја, почевши од колијевке, па све до одраслог доба. Његове пјесме посвећене дјечи обилују мотивима из свакодневног живота. У

¹dejan.ob1990@gmail.com

²Змај је основао, уређивао и издавао књижевне часописе: „Жижга“, „Стармали“, „Комарац“, „Змај“, „Јавор“ и „Невен“ (Лешић и Бумбаширевић, 2004, стр. 279).

њима он пјева о природним љепотама, животињама, породичним односима, играма, школи, учењу, хигијенским и радним навикама итд. Свим овим мотивима пјесник приступа на један једноставан, хумористичан начин. Змај се најчешће служио укрштеном римом и кратким и једноставним стиховима. То дјецу привлачи да читају његова дјела и опонашају ликове које је Змај опјевао у својим пјесмама. Многи Змаја сматрају зачетником српске поезије за дјецу и једним од њених највећих представника. Како је много волио дјецу, а своју дјецу је изгубио, он је већину свог стваралаштва намијенио управо дјецу.

Лешић и Бумбаширевић истичу да након смрти његовог посљедњег дјетета Змај почиње да пише стихове намијењене свој дјецу српског рода.³ Тада он постаје чика Јова Змај, најзначајнији и најутицајнији пјесник чија је пјесничка душа дјецу даровала на стотине ведрих и лакокрилих пјесама, цртежа и загонетки, од којих су неке још неодгонетнуте (Лешић и Бумбаширевић, 2004, 279). Његова дјела су ванвременска, она укљпају се ни у један оквир, већ годинама трају и опстају захваљујући печату који им је дао пјесник. Путем своје лирике Змај је учествовао и дан данас учествује у васпитавању генерација младих људи, који уз његова дјела уче које су то праве вриједности у животу.

Поезија Јована Јовановића Змаја у настави Српског језика у разредној настави

У Републици Српској настава Српског језика у првом разреду основне школе се изводи у оквиру предметног подручја Говор, изражавање и стварање, за које је преевииђено 108 часова на нивоу године. Од другог до петог разреда основне школе за наставу Српског језика је предвиђено по 180 часова годишње, по пет часова на седмичном нивоу. Када су у питању циљеви наставе Српског језика према Наставном плану и програму за основну школу Републике Српске од првог до петог разреда основне школе истичемо оне који су у уској вези са Змајевом поезијом:

- „1. Овладавање основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се ученици усмено и писмено правилно изражавати;
2. Развијање вјештине читања до нивоа одређеног могућностима и интересовањима сваког појединог дјетета;
3. Његовање способности за специфичан начин интерпретације књижевних дјела;
4. Уочавање врста књижевних дјела према захтјевима програма;
5. Упознавање дјела из школске лектире;
6. Упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за дјецу;
7. Навикавање на самостално коришћење библиотеке (одјељењске, школске, мјесне/градске);
8. Поступно, систематично и досљедно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процјењивање прочитаних текстова“ (НПП, 2014).

Путем наведених циљева наставе Српског језика од првог до петог разреда, остварују се задаци наставног часа (образовни, васпитни и функционални) у вези са стваралаштвом Јована Јовановића Змаја.

Од првих школских дана ученици се упознају са поезијом коју је створио Јован Јовановић Змај. Поезија Јована Јовановића Змаја је у разредној настави присутна, како у читанкама, тако и у обавезној школској лектири.

Према Наставном плану и програму, који доноси и прописује Министарство просвјете и културе Републике Српске, у првом разреду основне школе, у предметном подручју Говор,

³Змај је у браку са Ружом Личанин имао петоро дјеце: Мирка, Тијану, Саву, Југа и Смиљку. Надживио је жену и сву своју дјецу. Најдуже од свих њих је живјела најмлађа Смиљка, која је умрла у другој години живота (Лешић и Бумбаширевић, 2004, 279).

изражавање и стварање, предложено је неколико Змајевих пјесама, као што су: „Кад би“, „Шта волим“, „Зимска песма“, „Мати“ и „Лутке рачунају“.

У пјесми „Кад би“, Змај на интересантан начин дјечи објашњава шта би било кад би било. Пјесник набраја разне могућности и погодности за људе да су околности у природи другачије него што јесу (Када би јелен имао крила, он би био птица. Да лутка зна шити, она би била шваља. Када би хљеб падао са неба, сви би га имали неограничено. Ако би Савом текло млијеко, сир би био бесплатан. Да је цијелу годину мај, онда нам пећи не би биле потребне. Када би вода у Дунаву била врела, сви би јели рибљу чорбу.) На крају набрајања пјесник говори да је све то немогуће и да о томе не треба даље расправљати:

*Кад би... ал' што не мож' бити,
о том немој говорити!*

Пјесник је употребио стилску фигуру анафору, јер је на почетку сваке строфе понављао ријечи „кад би“. Ова пјесма носи са собом снажну поуку. Њом пјесник учи дјецу да ништа не могу добити без труда, рада и залагања.

У пјесми „Шта волим“, пјесник пјева о свему ономе што воли. Пјесник је опјевао природне љепоте које му се допадају. Он редом набраја све оно што га у природи одушевљава: звијезда, ријека, небо, цвијет, шума итд. На крају пјесник наводи да воли своју домовину. Змај се у овој пјесми служио стилском фигуром анафором, понављајући ријеч „волим“ на почетку сваког стиха. Такође је користио стилску фигуру градицију, редајући слике од слабијих ка јачим. У почетку се диве природи, док на крају наводи да највише воли своју породицу и своју домовину.

„Зимска песма“ представља динамичну пјесму, у којој Змај пјева о дјетету које се не боји зиме и хладноће. У зимским чаролијама ништа га не може спутати осим болести. Зимска идила зове да у њој безбрижно уживају и све што може да им се деси јесте црвен носић:

*А шта може зима мени,
Шта ми може, шта ми сме?!
Нек ми носић поцрвени,
Ето то је, то је све!*

У пјесми „Мати“ пјесник описује мајку и њену улогу у животу њене дјеце. Пјесник упоређује дјецу са лабудима, који нису ни свјесни колико им је мајка важна и колико она њима вриједи. Мајка подједнако брине о сваком свом дјетету, бди над њима, носи их на леђима, чини све како би они били срећни и задовољни. Током ноћи мајка их покрива својим перјем, како не би наzebли. Она се понаша заштитнички према својој дјечи, не дозвољава да их било ко дира, а за њих би дала свој живот. Пјесник у посљедњој строфи наглашава да мајчина љубав није празна бајка и дјечи шаље поруку да размишљају о вриједности и улози мајке у свом животу:

*Материна љубав
није празна бајка.
Ви бар, децо, премишљајте
шта вам вреди мајка.*

Змај на дидактичан начин описује све врлине које посједује мајка и то на најљепши начин саопштава дјечи.

„Лутке рачунају“ је пјесма у којој лирски субјекат мучи муку како да научи своје лутке да рачунају. На све начине се труди да им објасни како један и један су два. Он сваке вечери муку мучи, али му не полази за руком. И поред свог његовог труда, оне само гледају у њега и сједе ћутке. Оне имају вољу да науче, али им не успијева. Пјесник на крају одустаје, говорећи како су лутке глупе, иако много коштају, али им то ништа не вриједи:

*Али, што ћу, све су глупе,
иако су врло скупе,
јер ниједна
да ми зна:
један и један
да су два.*

Овом пјесмом Змај жели да приволи дјецу да уче математику, јер су она свакако паметнија од његових лутака које никако не успијевају да науче тако једноставну рачуницу.

У уџбенику за први разред *Прва књига за први разред основне школе* се не налази ниједна од Змајевих пјесама предвиђених Наставним планом и програмом. Учитељ мора самостално да проналази изворе из којих ће ученицима презентовати Змајеву поезију предвиђену за обраду. Једина Змајева пјесма која се налази у уџбенику за први разред јесте пјесма „Сади дрво“. У овој еколошкој пјесми Змај учи дјецу како да чувају планету која нам је дата на дар. Змај поручује дјецу да саде дрвеће, јер је оно благодарно и некада ће плодом наградити онога ко га је посадио.

Према Наставном плану и програму за други разред основне школе, на часовима Српског језика се обрађују двије пјесме Јована Јовановића Змаја, а то су: „Деда и унука“ и „Жаба чита новине“. Обје предвиђене пјесме се налазе у *Читанци за други разред основне школе*. Након текстова пјесама се налазе питања за анализу пјесме и занимљиви задаци који су у вези са пјесмама. Поред ових пјесама дјела Јована Јовановића Змаја су уврштена и у обавезну школску лектуру.

У пјесми „Деда и унука“, Змај је представио интересантан разговор између дједа и његове унуке. Радознала унука, сједећи дједу на крилу, зачуђено пита дједа зашто му је коса сиједа. Дјед јој одговара шалјивим тоном говорећи како је косу прао „шесет лета“, па је због тога коса постала сиједа. Мотив за ову пјесму Змај налази у породичном животу.

Чика Јова Змај је у својим пјесмама за дјецу пјевао о животињама, често им дајући људске особине. Једна од таквих пјесама јесте и пјесма „Жаба чита новине“. Жаба у свом природном станишту, сједећи на листу локвања, чита новине. Од жаркога сунце брани је штит. Жаба има велику жељу да чита али нема неког успјеха у томе јер не може да нађе оно што је интересује. Ипак би жаби боље било да читање остави дјецу, која се у томе боље сналазе, а нека води бригу о томе када ће роде отићи на југ.

Када је у питању обавезна школска лектура, тада се у другом разреду обрађује збирка Змајевих пјесама „Песме за децу и о деци“. Учитељ, као и сами ученици, врши избор пјесама које ће се обрађивати и које ће се учити напамет. Најчешће су то пјесме: „Пачија школа“, „Мали коњаник“, „Материна маза“ и бројне друге. Ученици у свеске за лектуру врше анализу пјесама, које се на часовима обраде анализирају.

У трећем разреду према Наставном плану и програму није предвиђено ниједно дјело Јована Јовановића Змаја, али то не значи да се Змајеве пјесме не читају и слушају као необавезно књижевно градиво. Учитељ, по слободном избору, може читати ученицима стихове Змајеве поезије. Ученици могу самостално, према властитом избору, уживати у љепоти књижевног израза чика Јове Змаја.

Наставни план и програм у четвртном разреду прописује обраду Змајеве пјесме „Стара бака“. Пјесма се налази у *Читанци за четврти разред основне школе*. Змај је у својим пјесмама пјевао о породици, о члановима уже и шире породице. Тако у овој пјесми опјевао баку коју су стигле године. У уводној строфи Змај најмлађе читаоце упознаје са баком, која је остарјела, згурила се, али то је не спречава да буде весела и насмијана. Она воли да се шали и пјева, да разговара са дјецом. Дјеца воле и поштују баку због њеног ведрога духа. Када је сретну, љубе је у руку, а она им се својим осмијехом захваљује. Бака је неисцрпан извор занимљивих прича које дјеца са великом пажњом слушају. Дјеца и бака уживају у заједничком дружењу и разговору

испод „брсне зове“. Змај је приказао баку која је заједничка сваком читаоцу. Свако у њој препознаје своју баку.

*Замирише зова
Од сунчева зрака,
Уживају деца,
Ужива и бака.*

Приликом обраде пјесме „Стара бака“, учитељ у уводном дијелу може водити разговор о бакама. Учитељ може разговарати са ученицима о томе шта им баке значе у животу, како оне изгледају, какве особине имају и сл. Послије уводне мотивације за рад учитељ најављује обраду нове пјесме. У главном дијелу услиједило би интерпретативно читање пјесме од стране учитеља и емоционална пауза у којој би ученици средили своје утиске које су стекли о пјесми. Након тога би учитељ постављао питања у вези са доживљајем пјесме од стране ученика односно какве емоције је пјесма пробудила у њима. Затим би услиједило тумачење непознатих ријечи, уколико их за ученике има. У наставку би била извршена заједничка анализа пјесме. Кроз фронтални облик рада и методу разговора, учитељ би ученицима могао постављати питања у вези са анализом пјесме (*Шта бака представља за пјесника? Како ју је описао? На које је појединости посебно обратио пажњу? Како ти замишљаш баку из пјесме? Шта то она највише воли? Како се бака шали? Зашто је дјеца љубе у руку? Шта све она прича својој дјеци (унучићима)? Каква је ваша бака? Опишите је! Колико она има година? Да ли ви пољубите своју баку у руку? Због чега то радите?*). Потом би услиједило одређивање и записивање на табли теме пјесме, броја строфа и стихова, пјесничких слика као и поуке коју у себи носи ова пјесма. У завршном дијелу би ученици могли читати пјесму, преписати садржај са табле и нацртати стару баку.

У *Читанци за пети разред основне школе* се налази пјесма Јована Јовановића Змаја „Циганин хвали свога коња“. Змај на хумористичан начин представља једног Циганина који продаје свога коња. Да би га што боље продао, он не бира начине на које ће га хвалити. Приликом хваљења, он говори све супротно од онога што је у стварности. Купац посматра коња, а Циганин кује свога коња у звијезде. Он коња упоређује са ластавицом и говори купцу да скине наочари, како би га „боље“ погледао. Циганин се чуди што га пита да ли коњ ваља, јер да не ваља не би био код Циге. Овакав коњ, према мишљењу Циганина, се не може наћи ни у царевом шталу, само Циге „не умије“ да га хвали на прави начин, јер је толико „добар“ да не постоје ријечи којим би га описао. Коњ, како Циге каже, вриједи више и од сувог злата. Када је храна у питању, коњ није пробирљив. Он једе све што му се понуди, а ако нема хране, он не мора ни да једе. Циге говори да коњу не треба гледати у зубе, јер за то нема потребе. Коњ, према тврдњи Циганина, не може остарити, већ напротив што се дуже у њега гледа, он бива све млађи. Нема тога коња који може да му парира. Када је питању скакање, за коња нема никакве препреке. За јахање овог коња није потребно седло, јер су му седласта леђа. Коњ има „беспрекоран“ вид. Види одстраг као и сприједа, а ноћу као и дању. Када купац упита Цигу да ли коњ има некакву ману, он му одговара да га из тог разлога и продаје, јер нема ниједну ману. Завршетак пјесме је посвећен опису брзине коња. Коњ је мало бржи од олује. Једном приликом, док се са Цигом враћао из Ердута, коњ није дозволио да покисну, савладавши олују.

Истина је, у ствари, потпуна супротност Циганиновим ријечима. Коњ не посједује ниједну особину коју му је Циге додијелио. Коњ је стар и мршав, те стога Циге говори купцу да скине наочари како не би видио какав је у ствари. У зубе му се не гледа јер их нема. Циге је навикао коња на глад, те зато коњ једе све што му се понуди.

Пјесник је приказао Циганина који на шаљив начин описује стање своје немаштине. Циге је велики шаљивчија и кроз хумор и шалу он макар на тренутак налази излаз из својих проблема. Кроз Цигу Змај приказује читав ромски народ који упркос тешком животу успијева да очува ведар дух. Пјесник дјецу учи да цијене оно што имају, јер је то за њих најбоље.

Ја га јашем без седла,

*Седласта му леђа,
За пасош га не питај,
Јер то њега вређа.
Иди, куме, иди, иди,
Још ме питаш како види
То је да се приповеда
Види остраг ко и спреда,
Види ноћу ко на дану,
А на дану ко у ноћи,
Такве су му очи.*

Приликом обраде пјесме, учитељ у уводном дијелу часа, у мотивационој припреми, разговара са ученицима о ромском народу и о њиховом начину живота. Након тога учитељ најављује обраду нове пјесме. У главном дијелу часа, након изражајног читања текста од стране учитеља и емоционалне паузе, слиједи разговор о доживљају пјесме. Учитељ кроз кратка питања и одговоре ученика сазнаје какав утисак је на ученике оставила ова пјесма односно да ли им је занимљива, смијешна и зашто је то тако. Након тихог читања пјесме од стране ученика и објашњења непознатих ријечи и израза услиједила би анализа пјесме. Учитељ кроз разговор са ученицима врши анализу пјесме (*Ко говори у пјесми? Шта он ради? Гдје се он налази? Ко купује коња? Како Циго описује свога коња? Какве му особине додјељује? Да ли коњ заиста има такве особине? Зашто Циго продаје свога коња, кад је толико „добар“? Да ли купац вјерује у Цигине ријечи? Како је завршена трговина?*). Након тога би учитељ могао подијелити ученике у 5 хетерогених група, дајући свакој групи различите задатке. Прва група би могла да опише Циганина помоћу садржаја пјесме. Друга група би могла да преведе пјесму у прозни текст. Трећа група ученика би могла да осмисли како би они рекламирали коња и како би га нахвалили. Четврта група би могла наставити текст пјесме. Пета група би могла имати улогу купца коња и успоставити разговор са Циганином. Затим би услиједио рад унутар група, а након тога и извјештавање група. У завршном дијелу часа би услиједио разговор о поуци коју носи пјесма са собом тј. шта су ученици научили слушајући и читајући пјесму. На крају би ученици преписивали садржаје са табле.

У уџбеницима за Српски језик од првог до петог разреда основне школе, све пјесме Јована Јовановића Змаја прате пригодне илустрације које употпуњују доживљај пјесме код ученика. За сваку непознату ријеч и израз дато је објашњење након текста пјесме. Учитељу у знатној мјери олакшавају рад питања која су у вези са анализом обрађиване пјесме. Кроз кратка и садржајна питања учитељ са ученицима одређује тему пјесме, број строфа и стихова, пјесничке слике, ликове и њихове особине и поступке.

На крају се одређује поука, која је скривена у свим Змајевим пјесмама, без обзира на њихов карактер.

Јован Јовановић Змај користи лаке и памтљиве стихове који лако улазе у ухо слушаоца. Свака његова пјесма у себи крије неку поуку, коју пјесник даје на хумористичан начин. Познато је да дјеца нерадо прихватају придике и савјетовања, те их Змај стога савјетује на један шаљив начин, кроз игру, хумор и машту. Такав начин васпитања дјеца радо прихватају и слиједе.

„Компонента поучителности је нарочито видљива у оним Змајевим песмама у којима се осуђују дечије мане и пороци, а уздижу врлине које оплемењују душу и живот човеков“ (Милинковић, 1999, 27–31). Дјеца на основу мана или врлина које посједују Змајеви ликови увиђају разлику између лијепог и ружног понашања, навика, поступака и особина. Ликови које је Змај представио у својим пјесмама имају и врлине и мане. Циљ Змајеве поезије за дјецу јесте да дјеца стекну позитивне особине и навике. Он дјецу опомиње на важност одржавања хигијенских навика, на заштиту животне средине, важност учења и др. Понекад кроз своје стихове Змај родитељски грди дјецу, како би их одвукао од ружног понашања и лоших навика. Прије свега он је родитељ сваком младом читаоцу, а затим и друг и саучесник у игри и несташлуцима. Милинковић

сматра да Јован Јовановић Змај иако кроз своје пјесме учи и васпитава дјецу, умије да се понеком својом строфом уздигне изнад огољене дидактичке поучитељности (Милинковић, 2012, 98–105). Због тога дјеца и воле његову поезију, због његове непосредности и добродушности. Ситуације које Чика Јова Змај осликава у својим пјесмама су преузете из стварног живота, те су због тога привлачне дјеци. Они се у тим ситуацијама проналазе и упоређују са ликовима из пјесама. На основу тога они увиђају да ли су њихови поступци исправни.⁴ Кроз своје пјесме Змај учествује у одрастању дјетета. Он је са својим стиховима присутан када дијете прохода, када изговори прву ријеч, када полази у школу итд. Нема тог дјетета којем баке и маме нису пјевале успаванке или рецитовале Змајеве ташунаљке и пјесме за сва времена.

Посредством Змајеве поезије у разредној настави се остварује корелација наставе Српског језика са осталим наставним предметима. Змај је у својим пјесмама најчешће употребљавао мотиве из Природе и друштва. Његове пјесме на једноставан и занимљив начин пјевају о природи и друштвеним односима, што ученицима омогућава лакше усвајање садржаја из наставе природе и друштва. Стихови које је Змај стварао су пјевљиви и погодни за пјевање па се бројне Змајеве пјесме уче на часовима Музичке културе. Његове пјесме су веселе и полетне, те се поред пјевања уз може и играти и на тај начин се код дјете развија ритмика. Змајеви необични и интересантни ликови су погодни за цртање и сликање на часовима Ликовне културе. У својим пјесмама Змај се дотицао и математичких проблема, приближавајући на тај начин дјеци сложене математичке проблеме, на једноставан и занимљив начин.

Закључак

Ученици се од најмлађег школског узраста упознају са дјелима Јована Јовановића Змаја. Њима је током школовања представљен само дјелић онога што је Змај годинама стварао као пјесник.

Са сигурношћу се може рећи да Јован Јовановић Змај, уз Душана Радовића, Бранка Ћопића, Десанку Максимовић и Љубивоја Ршумовића, представља књижевника чија се дјела највише презентују ученицима у разредној настави. Змај је то свакако заслужио, јер је успијевао да проникне у душу сваког дјетета.

У првом разреду, у предметном подручју Говор, изражавање и стварање, ученици се упознају са сљедећим пјесмама Јована Јовановића Змаја: „Кад би“, „Шта волим“, „Зимска песма“, „Мати“ и „Лутке рачунају“. Ове пјесме су сачињене од кратких, занимљивих и памтљивих стихова, какви су иначе красили Змајеву поезију за дјецу. То су веселе, полетне пјесме које пјевају о природи, школи и члановима породице. У другом разреду се ученицима презентују пјесме „Деда и унука“ и „Жаба чита новине“. Пјесмом „Деда и унука“, Змај представља однос старог дједа и његове мале унуке. Године су оставиле траг на дједовој коси што унуку посебно интересује. Дјед шаливо објашњава својој унуци да је коса побијелила од шездесет година прања. У пјесми „Жаба чита новине“ је описана усамљена жаба, која покушава читати новине, али јој то не успијева. Пјесник је жаби додијелио неке људске особине, али је она ипак остала оно што заправо јесте. У трећем разреду се не обрађује ниједно дјело Јована Јовановића Змаја али учитељ на основу слободног избора може ученицима читати стихове Змајеве поезије. У четвртном разреду се обрађује Змајева пјесма „Стара бака“. У овој веселој и идиличној пјесми је опјевана бака у којој свако препознаје своју баку. Овдје се сусрећемо са баком која не дозвољава да је старост савлада. Она чува свој ведар дух, воли шалу и пјесму. Дјеца то препознају и зато је воле и поштују. У петом разреду се ученици упознају са пјесмом „Циганин хвали свога коња“. У њој до изражаја долази Змајев смисао за хумор. Змај хумором покушава да орасположи дјецу, како би на тренутак заборавили све проблеме које имају.

⁴Проучавање Змајеве поезије захтијева систематичну и свеобухватну анализу његових јунака, јер они, често више но што одрасли мисле, утичу на свијест и понашање малих читалаца (Милинковић, 2012, 104).

У уџбеницима за српски језик Змајеве пјесме су представљене уз адекватне илустрације. Послије текста пјесме су дата објашњења непознатих ријечи. Након објашњења непознатих ријечи и израза дата су питања која су у вези са анализом пјесме. То учитељу у великој мјери олакшава анализу пјесме. Посредством Змајеве поезије се остварује корелација наставе српског језика са свим наставним предметима у разредној настави.

Змајева поезија доприноси остваривању постављених циљева и задатака наставног часа српског језика. Књижевност Јована Јовановића Змаја је писана за све генерације, у њој се може свако пронаћи јер су његова дјела намијењена свим читаоцима. На дјела Јована Јовановића Змаја нико не може остати имун, она увијек успију наћи пут до свакога ко истински цијени праву књижевност. Змај је управо давао цијелог себе у својим дјелима. Он није штедио свој дар и таленат за стварање књижевних творевина. У свако књижевно дјело које је створио, он је унио и дјелић своје душе. Дјела која је написао не подлијежу пролазности, него временом постају све снажнија и вриједнија.

Извори

Ђаковић, П., Милатовић, В. и Савић, Б. (2011). *Читанка за трећи разред основне школе*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Ђаковић, П., Милатовић, В. и Савић, Б. (2011). *Читанка за други разред основне школе*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Каменов, Е., Спасојевић, П. (2016). *Прва књига за први разред основне школе*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Министарство просвјете и културе Републике Српске (2014). *Наставни план и програм за основну школу*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Савић, Б., Милатовић, В. и Ђаковић, П. (2011). *Читанка за четврти разред основне школе*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Савић, Б., Милатовић, В. и Ђаковић, П. (2010). *Читанка за пети разред основне школе*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Литература

Антонијевић, Д. (2005). *Критика књижевности за децу*, Нови Сад: Змајеве дечије игре.

Живковић, Д. (1972). *Теорија књижевности*, Београд: Научна књига.

Ивановић М. (2013). *Лудизам као елемент тумачења књижевности за децу*, Нова школа, година VIII, број 11, Педагошки факултет у Бијељини, стр. 309–320.

Јањић, Д. (2010). *Јован Јовановић Змај - поглед с друге стране*, <http://www.alma.rs/knjizevni-pregled/broj01/kp04.html> (10. 1. 2017).

Лешић, А., Бубаширевић, М. (2004). *Јован Јовановић Змај, песник и лекар, сто година након смрти*, <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0370-8179/2004/0370-81790408277L.pdf> (14. 1. 2017).

Милатовић, В. (2011). *Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави*, Београд: Учитељски факултет.

Милинковић, М. (1999). *Лепота поуке у књижевности за децу*, Детињство, бр.4, стр. 27–31.

Милинковић, М. (2012). *Дечји ликови у поезији Јована Јовановића Змаја*, Детињство бр. 2, стр. 98–105.

Петровић, Т. (2008). *Историја српске књижевности за децу*, Нови Сад: Змајеве дечије игре.

Радикић, В. (2003). *Змајево песништво за децу*, Нови Сад: Међународни центар за књижевност за децу–Змајеве дечије игре.

POETRY OF JOVAN JOVANOVIĆ ZMAJ IN ELEMENTARY GRADES

Abstract: *In this paper, by using descriptive and analytical methods we consider the representation of Jovan Jovanović Zmaj's poetry in lower grades of primary schools in the Republic of Srpska. We analyzed the curriculum of Serbian language and classbooks from the first to the fifth grade of primary school in order to observe the presence of Zmaj's poetry. The work was created in an attempt to point out the extent to which the songs of Jovan Jovanović Zmaj are presented to students in a class and what is their educational impact on students. Broad and fertile literary creation of Jovan Jovanović Zmaj is represented in almost all grades of junior school age, when it comes to compulsory literature reading. In addition to the obligatory literary works, Zmaj's creativity is treated as a free choice of students and teachers. Students get acquainted with the beauty of the literary word that decorated the Zmaj's poetry of the first school day. Zmaj's songs have a huge educational impact on children. They accompany students through their lifelong learning.*

Keywords: *Jovan Jovanović Zmaj, poetry, students, classroom teaching.*